

venta expoziții și avea relații strânse cu pictori și sculptori. Cu unii, într-o vreme, chiar se înfruntase suferind molestări, căci cronicile plastice scrise de el pe unii îi nemulțumise foarte mult și altă cale de a-și impune părerea decât cea contondentă nu avuseseră⁴. Într-o vreme mai îndepărtată se bucurase de sfaturile competente ale pictorului, restauratorului și colecționarului Alexandru Szathmari, la rândul său moștenitorul unei mari colecții de artă extrem orientală de la tatăl său pictorul Carol Popp de Szathmari.

Acesta i-a împărtășit, indeosebi, cunoștințele tehnice despre pictura europeană, gravură, numismatică și despre ceramica antică greco-romană, dezvăluindu-i și modul în care, în unele cazuri, putea să-și dea seama de falsuri. De la cinicul Alexandru Bogdan Pitești, a luat exemplul, nu prea ortodox, ca singur sau cu ajutorul unor țărani, contra unor modice sume bănești, să-și apropie nelegal multe obiecte de bronz, ceramică și geme din săpăturile neoficiale ce se făceau în castrul roman de la Romula. Colecția lui de geme romane, peste 100 de bucăți, majoritatea provenind de acolo, era bine cunoscută amatorilor de antichități, intrucât prin acest sector debutase și promovase încă din tinerețe în rândurile colecționarilor.

Dacă norocul i-a surâns mereu de-a lungul vieții în descoperirea unor valori deosebite, achiziționarea la prețuri extrem de reduse, în schimb, povestea deseori, mai ales celor din familie, cu ciudă și profund regret despre insuccesele sale, unele întunecându-i bucuriile și satisfacțiile față de cele agonisite în comoara lui artistică. Socotea că norocul îl ocolise în acele cazuri intrucât ezitate dintr-un exces de omenie. Dintre acestea, două momente le evoca mereu, cu multă tristețe. Odată, într-un grup de amici, în vizită la Luchian, a povestit cu atâta haz mai multe întâmplări, încât gazda inveselită peste măsură, spontan, în generozitatea-i bine cunoscută, i-a spus că îl răsplătește oferindu-i tabloul *Safta florăreasa*. Nu a apucat să se dumirească bine, nici să se bucure de promisiunea pictorului, (acesta vorbea greu și el mai mult dedusese decât înțe-

lesele intenția Babacului, cum îi spuneau apropiați), când Al. Bogdan Pitești a strigat ca un disperat „*Stai!*”, după care s-a îndreptat spre patul în care ședea maestrul și precipitat a scos din portofel câteva sute de lei și le-a fluturat în fața artistului, spunându-i că ar face o treabă mai bună și cu folos, vânzându-i lui tabloul. După clipe de ezitare, într-o liniște apăsătoare, Luchian cu voce stinsă i-a spus poetului că în situația nou creată nu se poate sustrage gestului ademenitor al colecționarului⁵. Îi părea rău că nu-l înfruntase pe Bogdan căci avea bani și putea să-l concureze, dar brutalitatea intervenției acestuia îl paralizase. Altădată se afla într-o vizită la Ortansa Szathmari, soția bunului său prieten mai vârstnic, pictorul Alexandru Szathmari. Simțindu-și sfârșitul apropiat și având remușcări că nu și-a ținut făgăduința față de soțul, decedat între timp care îi ceruse să-i dea după moartea lui drept amintire o lucrare mai deosebită din colecție, într-un elan de generozitate aceasta i-a oferit în dar din partea soțului și al ei un *Autoportret* de Dürer și l-a rugat în consecință să și-l ia la plecare. I-a mulțumit dar nu a vrut să-l ia cerându-i îngăduința să o facă după însănătoșirea acesteia. Nu a fost să fie cum era incredințat căci Ortansa Szathmari a decedat peste câteva zile. Înștiințați de poet asupra daniei defunctei către el, moștenitorii l-au asigurat că vor ține seama de dorința ei dar, pentru moment, le este imposibil să-i ofere tabloul acesta găsindu-se, până la partaj, împreună cu toată colecția de artă într-o cameră sigilată. Cum camera de la subsol, în care se aflau lucrările, era umedă, având igrasie peste câteva luni, când au desigilat, mare le-a fost părerea de rău și mai ales paguba, intrucât mobilele prinseră mucegai, culoarea de pe tablouri căzuse, fragilele lucrări de grafică pe hârtie se deterioraseră. În cazul *Autoportretului*, acestuia îi căzuse complet culoarea încât era imposibil să mai fie restaurat. Pentru a mai atenua mâhnirea poetului moștenitorii i-au oferit drept consolare o frumoasă icoană românească din secolul al XVIII-lea. Nu s-a bucurat mult timp de frumusețea ei, intrucât

soția aflând de superstiția că o icoană primită de la un decedat aduce necazuri în casa primitorului, temându-se a donat-o bisericii Bucur⁶.

Fala colecției poetului Adrian Maniu o constituiau patru mari compoziții atribuite unor maeștri flamanzi și germani.

Când l-am cunoscut în 1951, stătea provizoriu în locuința surorii sale, pictorița Rodica Maniu, din strada Plantelor nr. 50, și avea plasate deasupra canapelei din sufragerie, pe care se odihnea după amiezile și uneori dormea noaptea, cele patru tablouri îndrăgite: *Rebeca la izvor*, *Binecuvântarea lui Iacob*, *Natură statică cu maimuță*, *Suzana și cei doi bătrâni*.

Prima lucrare atribuită de poet când lui Mantegna când lui Holbein, studiată mai târziu de cercetătorii Muzeului Național de Artă în patrimoniul căruia a intrat în anul 1962, ca și celelalte trei, este socotită de acești specialiști ca fiind creația unui pictor din Școala Țărilor de Jos, din a doua jumătate a secolului al XVI-lea⁸. Apreciată de posesor ca operă anonimă a unui artist flamand din secolul al XVII-lea, compoziția *Binecuvântarea lui Iacob*, temă inspirată din Vechiul Testament, datorită iscăliturii descoperită în timpul restaurării s-a dovedit a fi creația lui Franken, Hieronimus cel Bătrân (secolul al XVI-lea)⁹. Cea de a treia lucrare — *Natură statică cu maimuță*, provenită din binecunoscuta colecție de artă a lui Jules Borel¹⁰, unde a figurat ca operă a lui Frans

Snaider, este doar o realizare din atelierul marelui artist¹¹. Ultima lucrare, *Suzana și cei doi bătrâni*, a fost achiziționată de Muzeul Național de Artă de la Olga Maniu, fiica colecționarului. În oferta de vânzare se menționa că provine din colecția generalului Odobescu și fusese cumpărată în 1812 la Petersburg ca fiind de Lucas van Layden. Și în acest caz, supusă unei cercetări minuțioase, paternitatea lucrării a fost schimbată fiind atribuită pictorului olandez Joachim Wttewael (Wytewael) — 1566—1638¹². Ulterior, prin 1976, în locuința fiicei poetului, Olga Maniu, am mai remarcat din fosta colecție a tatălui său, un mozaic roman din secolul al III-lea înaintea erei noastre (cca. 1,80 × 1,50 m), provenind dintr-o săpătură arheologică din Algeria, mai multe tablouri de școală austriacă și franceză, precum și picturi de cunoscuți artiști români — Ștefan Popescu, Theodor Pallady, A. Băeșu și alții. Deși a fost o colecție aproape nevăzută și, deci, necunoscută în totalitatea ei, s-a bucurat totuși de multă faimă printre amatorii de frumos. Că a fost o colecție, într-adevăr, mare și valoroasă ne stau mărturie cu prisosință chiar și numai cele câteva obiecte și tablouri amintite de noi. În plus, Adrian Maniu a fost un factor de efervescență în mediul colecționarilor și a stimulat în mod deosebit schimbul de lucrări și obiecte de artă, pe care l-a practicat cu multă pasiune.

NOTE

¹ Petre Oprea, *Colecționarul Hrandt Avachian*, în „*Revista Muzeelor*”, nr. 2 din 1992

² Petre Oprea, *Colecționarea Beatrice Avachian*, în „*Nor ghiank*” nr. 11 din 1992

³ *Idem*

⁴ Petre Oprea, *Aspecte inedite*, în „*Arta*”, nr. 11 din 1988

⁵ Relatarea prof. de Ștefan Niculescu

⁶ *Idem*

⁷ Deși avea un apartament spațios și confortabil, fiindcă soția sa făcuse, în ultima vreme o mare pasiune pentru creșterea pisicilor, la acea dată ajunsese să îngrijească 50—70 de feline, adunate de pe maidane, deseori se refugia în casa surorii sale. Mirosul urinei pisicilor îl alungase din casă nereușind să-și convingă consoarta să le îndepărteze. Ea a fost dată în judecată de colocatari și vecini pentru

atmosfera insuportabilă creată. Ulterior cazul a fost prezentat într-o emisiune la televizor

⁸ Carmen Răchițeanu, *Catalogul Galeriei de artă universală III. Pictura Țărilor de Jos*, Muzeul Național de Artă, București, 1975, cat. nr. 335. Domnul profesor dr. Ștefan Niculescu (nepotul pictorului) afirmă că ciorapii personajului din dreapta sunt repictați, la cererea colecționarului, de pictorul Anastase Demian

⁹ Carmen Răchițeanu, *op. cit.*, cat. nr. 269. Din surse orale, transmise de dl. drof. dr. Ștefan Niculescu, lucrarea ar proveni din colecția Mihai Kogălniceanu

¹⁰ Petre Oprea, *Colecționari de artă bucureșteană*, Editura Meridiane, București, 1978

¹¹ Carmen Răchițeanu, *op. cit.*, cat. nr. 308

¹² Carmen Răchițeanu, *op. cit.*, cat. nr. 346